

Перша Сесія Всеукраїнської Національної Ради

Промови представників
Західної України

Львів—Відень, 1921.
Видання „Українського Прапору.”

Видання Уряду Преси і Пропаганди З. У. Н. Р.
(„Українського Прапору“).

1. Кріава Книга, Матеріали до польської інвазії на українські землі Східної Галичини 1918—1919, часть I. 8⁰ ст. 100, Віденський 1919. Також в інших мовах.
2. Др. Лука Мишуга: Князь Ярослав Осмомисл, рецензійний начерк повісті Осиця Назарука, Віденський 1920, ст. 16. 16⁰.
3. Микола Евшан: Великі Роковини, (1. листопада 1918 до 1. листопада 1919) Реферат, вигошений на святі 1. листопада у Винниці, Віденський 1920, ст. 26. 16⁰.
4. Українська делегація Східної Галичини в Ризі, Ноти делегації до мирової конференції, Постанова Найвищої Ради з 11. липня 1919 щодо справі Східної Галичини, Віденський 1920, ст. 16. 16⁰.
5. Документи українського мучеництва під Польщею, бесіда українського священника перед судом польських наїздників у Галичині, Віденський 1921, ст. 24. 16⁰.
6. Польська колонізація Східної Галичини, Віденський 1921, ст. 14. 16⁰.
7. Das Ostgalizische Problem, з картою Східної Галичини. Віденський 1920 ст. 16. 8⁰, також у мовах французькій і англійській.
8. Ostgalizien als unabhängiger neutraler Freistaat, Віденський 1920, ст. 12. 8⁰, також у мовах французькій і англійській.
9. Ostgalizien, ein selbständiger Freistaat, herausgegeben vom Ostgalizischen Nationalrat, Віденський 1920, ст. 54. 8⁰, також у мовах французькій і англійській.

Перша Сесія Всеукраїнської Національної Ради

Промови представників
Західної України

• Львів – Віденсь, 1921.
Видання „Українського Прапору“.

Друкарня „Адрія“, тов. з обх. пор., Віденсь, II.

Дня 1. лютого 1921. р. перед пол. почалася в „Учительськім Домі“ у Відні перша сесія В. Н. Ради. Територіальні групи її партій задержали свої місця, які займали в часі конститууючої сесії, що відбулася в січні. Центр становлять галицькі партії й Буковинці та наддніпрянські соціялісти-самостійники, правицю: українські соц. федерації, укр. республиканці й укр. народня партія, лівицю: українські соціялісти-революціонери. Окремо сидять представники міжтериторіальних груп, а саме: Ліги Віднови України й Укр. Жін. Союзу Настрій поважний: Рада, як одноке представництво українського народу на свободі, відчуває, що на неї звернені очі всего громадянства.

Перший день нарад.

О год. 11. мінут 15 відкриває сесію президент Ради сенатор Шелухін. Кількома речениями рисує внутрішнє й заграницє становище України та з приємністю стверджує, що у В. Н. Раді наступила консолідація укр. партій.

Секретар Президії М. Залізняк (с.-р.) відчутиє проект дневного порядку, який зараз прийто: 1. Доклад про діяльність Президії Ради

й Виконавчого Комітету від часу замкнення конститууючої сесії. 2. Вибір комісій: політичної, регулямінової і т. зв. мандатової (в справі новозголошених партій й евентуального підбільшення мандатів старим). 3. Два реферати в справі міжнародного становища України. 4. Доклади поодиноких комісій. 5. *Eventalia*.

Доклад про діяльність президії й Комітету прийнято до відома на внесок Жука (У. Н. П.). До год. 1. полагоджено також другу точку порядку.

Пополудневе засідання почалося о год. 3. рефератом п. Кушніра - Якименка (с.-ф.) про міжнародне становище України. Другий реферат виголосив проф. С. Дністрянський (труд. п.)

Др. О. Назарук (гал. рад.) запитує, чи Президія або референт посідають достовірний текст договорів наддніпрянського Уряду з Польщею й обіжник тогож Уряду з травня 1920 в справі Галичини.

По відповіді п. Кушніра (с. ф.) замкнено засідання. В. У. Н. Ради й дебати над рефератами відложено на слідуючий день.

(Вечером відбулося оживлене засідання територіальної групи Західної України).

Другий день.

Засідання відкрито о год. 10·45

Ухвалено допустити представників укр. преси під умовою, що свої звіти предкладатимуть перед оповіщенням Президії Ради.

В дебаті над рефератами перший промовляв п. Андрій Жук (наддніпр. народня партія). Він став на становищі, що будова української державності мусить початися від Галичини.

Прохання представників чужої преси, щоби допустити їх на салю, полагоджено відмовно.

Дальше промовляв Др. П. Лисяк (труд. партія гал.) Зміст промови:

Високий Зборе! Про виголошенні тут оба реферати треба сказати, що вони подали здебільшого відомі факти про те, як відносяться і що думають про нас чужі чинники. Однаке не було в них нічого сказано про найважніше: що треба нам робити для нашого визволення!

Де тепер може виявитися свободна українська думка? На Великій Україні українське життя сковане в кайданах централістичного російського більшевизму. В Галичині воно прикрите дикою польською перемогою Уста укр. народу замкнені. І тому силою факту на нас паде обовязок, говорити за них і то так голосно, щоби голос цей дійшов і до рідної країни і до кабінетів ріпатаючих європейських політиків.

Основними прийомами нашої політики мусуть стати основні моменти всеї світової політики взагалі. Український народ є на межі двох ворожих і непримиримих світів — більшевицького Сходу і протибільшевицькою Заходу. Супроти цого більшевицький конфлікт мусить стати вихідною точкою для всіх наших політичних ділань.

Не повторюючи знаних усім фактів про крах інтервенційних заходів Європи супроти більшевиків та про консеквенцію їх: сконолідування й закріплення більшевизму бодай на зверх, треба ствердити, що більшевицький конфлікт з Заходом в основі незакінчений. Однаке з уваги на безсильність коаліції, на дотеперішні військові успіхи більшевиків, на становище в нутрі Росії, виключаюче на найближчий час більші внутрішні потрясення, становище протибільшевицьких російських кол і т. и. — тре-

ба рахуватися з фактом, що: 1. більшевизм ще якийсь час удержиться, що 2. Захід тепер не виступить проти него активно.

Більшевики серіозно хотять переднішки. Однаке переговори в Ризі проволікають до часу скінчення переговорів з Льондоном у справі товарообміну. Всі ці переговори неможуть однаке довести до позитивного висліду. Раз що більшевики не зречуться походу на англійські володіння в Азії, про що Англії якраз розходитья. А друге: зруйнована Росія немає багато чого експортувати. Якби й мала що, то ізва розвалу транспорту не може доставити сього до пристаней. Тому з альтернативи: жити або вмирати, вийдуть більшевики тільки шляхом військового походу на Захід, гнані туди внутрішною льготкою сил, на які спирають свою владу. Такі вигляди будуччини намітили згідно недавно навіть такі протилежні собі політики як Чернін і Крамарж.

По моему: Коаліція постарається принайменше зорганізувати дефензиву на кордонах Польщі і Румунії. Не входячи в пророцтва про вислід цеї війни. певне одно: вона може скінчитися як не повним упадком обох сторін, то принайменше їх величезним ослабленням, як виказує минулорічна „побіда“ Польщі. Для нас вирине питання, що робити. Боронити Західу перед більшевиками нема нам потреби, коли той Захід нас не хоче знати. Коли ж коаліція спитає нас про нашу участь по її стороні — тоді, я гадаю, треба вичислити її всі її гріхи супроти Великої і Західної України й поставити справу п р і н ц і п і я л ь н о: станути на становищі, що визнання своєї державності домагаємось від неї не як *praetium affectionis*, але як нашого права, за яке все і всюди й без Західу будемо боротися! Коли коаліція вважає, що ми її потрібні, то піде по лінії наших доМагань. Коли ні, що нічого нам чіплятися до Польщі й Румунії і проливати кров за іоні „орієнтації“, за які ми пролили вже крові цілі ріки. Європа нині вже може: 1. визнати Україну, як визнала балтійські держави, 2) передати в наші руки безпосередну владу на цих україн-

ських землях, які стоять під її активним впливом, отже в першу чергу в Східній Галичині. Переведе це коаліція твердо і скоро — значить серіозно нас трактує. Виступить-же в чимсь як „заплатою“ за протибільшевицький виступ, тоді цю ролю наемників мусить Всеукраїнська Національна Рада відкинути а найбільшою рішучістю!

З окрема, щодо Східної Галичини, супроти принятого і консекветно у всіх енунціаціях підчеркуваного становища антанти, що Східна Галичина до Польщі не належить, — нічо не стоїть на перешкоді, щоб антанта вже тепер наказала Польщі негайно опорожнити область Східної Галичини і владу передала в українські руки. Усамостійнення Східної Галичини вирвало б також більшевикам аргумент, що вони йдуть до наступу для визволення українського народу з польського пекла.

Однаке може дехто сказати, що мимо всего, нам таки треба при кождій нагоді і за всяку ціну битися з більшевиками, бо вони непримиримий ворог нашого народу. Однаке таку саму боротьбу, як та, що її веде народня маса Великої України проти Росії — веде також український народ Західної України проти Поляків. І тому оба вороги однакові й обі національні області з рівним правом могли б домагатися, щоби їх, так сказати, блищого ворога — визнати за першого. А тоді мусимо обективно розглянути, котрий з цих ворогів має більші шанси на успіх і що по на цій основі оперти наші політичні кроки.

Минулорічний досвід доказує, що Польща немає сил до походу на Київ, вона не може думати й не думає воювати з більшевиками за створення українського буфору, що орієнтація українських сил деяких на Польщу зводиться на ділі до оборони її інтересів і що Польща ті сили в відповідній для себе хвилі безцеремонно продасть! Отже пориватися в мотикою на сонце, щоби показати, що ми „боремося“ — це слід визнати за національний злочин.

Приходжу до останньої точки наших тактичних розważань. Думаю, що, коли коаліція не зробить

у нашій справі цих конкретних і рішаючих кроків, які я навів, тоді ми в конфлікті між коаліцією і більшевиками повинні проголосити повну нейтральність. Це висновок для докого може мало поетичний, але сьогодні одиноко вказаний і доцільний. Далі, ми повинні невисипуши організувати себе і збирати свої сили, щоби в слідчий час кинути їх на ті терези, які будуть іти в діл.

А вже спеціальну увагу муши звернути на наше відношення до Польщі. В цій справі серед наших придніпрянських братів витворилося повне помішання понять. Я не хочу говорити до тих із них, які згори кермуються засліпленням і злою волею.

Говорю до тих, які в основі єдині духом з нами, але в нашій непожитній позиції супроти Польщі видять або свого роду люксус, або просто лъоакальну вузко-глядність. Мовляв: Польща менший ворог і Галичане, аби ратувати цілість національного організму, повинні зійти зі свого непереєднаного становища супроти Польщі.

Ні! Боротьбу з польським ворогом ми якраз із всеукраїнського становища вважаємо не за злишний люксус, тільки саме як перший і головний обовязок цілого українського народу. Чому? Перше тому, бо на ділі тепер українська державність не існує на своїй території. Можнаб говорити про замирення з Польщею щойно тоді, якби фактично тепер сиділо наше правительство в Київі і мало у своїй владі українські області б. російського цісарства. Але наше правительство Вел. України сидить тепер в Тарнові і подібно, як минулого року з Варшави — може бути мова тільки про те, щоби коштом зренчення з наших західних областей арготі, при помочі Польщі щойно добиватися якоїсь України!... Як це „добивання“ виглядає, ми бачили минулого року. Я тому певний, що таке ставлення справи державними чинниками Вел. України добило справу України в очах Заходу! Бо Захід не може зрозуміти такої компромісової політики: Коли хто видає себе перед світом Українцем, сам

сидить в чужинецькій неволі і звідси йде безоглядним воєнними походами на рідну землю, та при тім з гори зрікається своїх найцінніших земель, — тоді він безумовно компромітує справу. на чолі якої стойть! Чужинець тоді безумовно цілу нашу справу мусить визнати за авантюру амбітної одиниці. І ось чому треба, притиском треба, аби Всеукраїнська Національна Рада підняла тут своє важке слово! Раз на все мусить бути задавлений всякий помисл роздарування святої спадщини наших предків — рідної землі! Всі минулі акти, які були в цій справі підписані — мусять бути перечеркнені і знищені. Цей боляк, який затроює наш політичний організм — мусить бути витягтий.

Польщу ми тому мусимо вважати за нашого найстрашнішого ворога, бо Польща підкошує наше існування в коріни. Московщина давила нас, знищила нашу державність і культуру — але вона оставила наш національний пень ненарушений. І як тільки розлетілися дряхлі мури московської тюрми, український народ відразу розвинув крила „во всю“, український пень зазеленів пишно. А що-ж робить Польща? Польща йде на нас немов сарана. Забирає нам землю і людей! Іншими словами: забирає нам дві головні основи, без яких не може існувати жаден народ. Польща, коли рахувати одні західні наші області, сильніша за нас. Вона має на наше знищення увесь модерний державний апарат в руках. І Польща нищить нас. Холодно, завзято, безжалісно, послідовно і ми на очах никнемо так, як зникли десятки ріжних славянських племен, які жили на областях Центральної Європи. Таку нехібну смерть готують нам Поляки в Сх. Галичині, на Холмщині, Підляшші, Полісію і Волині. А стравивши ці землі, про це нехай наші брати Придніпрянщини не забивають, Поляки підуть далі. Ми знавмо прецінь, які сильні позиції має Польща всюди на Правобережжу. Росія — розібравши Польщу, головно після повстання з 1863. р. — задавила польську експанзію, чим мимо своєї волі зробила нам безумовну націо-

нальну прислугоу. А в момент переходу Правобережа під Росію — там були головні центри польської культури (Камянець, Кременець і т. д.). Польські претенсії сягають аж по Дніпро і з цеї своєї мрії Поляки ніколи не зреагують.

Цим я, очевидно, не хочу попадати в другу крайність і твердити, що Московщина не є нашим національним ворогом. Так. Московщина наш ворог і я свідомий того, що Україну жде величезна боротьба з Великоросією, яка загалом рішить про конфігурацію політичних, культурних і господарських відносин на цілому Сході Європи, ба навіть в Азії. Однаке я рішучо переконаний, що без цего національного капіталу, який уявляє собою Сх. Галичина, цей — без пересади кажучи — Піемонт України, український народ на областях б. російського царства в цій боротьбі тільки окрівавиться.

Передумовою нашої перемоги над Московщиною уважаю перше перемогу над Польщею. Інакше повториться новий Андрусівський договір, який га Вел. Україні покінчиться нашим національним каліцтвом, а на областях Зах. України — нашою національною смертю. А тому мусимо разом напружити всі наші сили, аби це не сталося. Грядучі покоління прокленуть нас за наші промахи і злочини.

Кличу горячим зазивом до всіх присутніх, аби зрозуміли цей важкий тягар, який спочив на нас. I, аби в щирій вирозуміlosti, во ім'я цілості нашої справи — відкинувші від себе усе мале, дрібне і проминаюче, показали Соборній Україні — один шлях до боротьби і такий самий шлях до побіди!

В дальшій дебаті промовляли: сенатор Шелухін (с.-ф.) і проф. Г. Микетей (труд. п. гал.). Зміст промови останнього:

Високий Зборе!

Я — говорив бесідник — не стану зупинятися ширше над справою майбутної тактики держав коаліції до більшевиків і навпаки більшевиків до Заходу. Це справа

вже вияснена. І тому моя думка така, що — чи більшевики підуть на захід, чи ні, то в обох випадках положення Східної Галичини може бути лише користне. Коли більшевики не підуть — це значить, що Англія заключить з ними торговельний договір. Такий факт буде ідентичний з визнанням більшевизму. А роблячи цей крок Англія рішить при тій нагоді і другі питання, що творять т.зв. проблему близького Сходу. По словам одного англійського політика, становище Англії на той випадок є ось яке: „Як Велика Британія дійде до заключення торговельного договору зі совітською Росією, то приступить тоді до блищого розгляду польсько-російського прелімінарного мирового договору в Ризі. А в наслідстві того — до розвязки других питань, що творять проблему близького Сходу, тим самим і до справи Східної Галичини“. До східної проблеми отже по думці держав коаліції належить і Східна Галичина. А що на Сх. Галичину більшевики не посягають і навпаки визнали її державну самостійність, то тим більше вчинить те саме Англія. Покликуюся на інцидент з минулого літа. Більшевицький делегат у Лондоні заявив тоді, що Совітська Росія зрезигнує з домагання приолучення Східної Галичини до Радянської України лише на випадок, коли Англія не допустить до віddання її Польщі. Щойно на домагання „Labor Party“, коли англійське правительство дало таку заяву, більшевицький делегат відступив від свого домагання. З цого бачимо, що навіть як більшевики не підуть війною на Захід, справа самостійності Східної Галичини має також вигляди на користне вирішення.

Знов на випадок, коли більшевики підуть війкою проти Заходу, то Англія автоматично зриває з ними переговори. Першим кроком її дипломатичної офеїзиви проти більшевиків — є дальша парцеляція Росії. Визнання самостійності Східної Галичини виступає тоді як залізна необхідність. Польща не зможе військово удержатися, бо більшевики вже не повторять минулорічної помилки.

Отже збираючи все сказане, приходжу до висновку, що самостійність Східної Галичини зі всіх українських

територій буде зреалізована в першу чергу. А коли так, то Східна Галичина силою факту є єдиноким пляцдармом відбудови всеукраїнської державності. На Східну Галичину отже дивлюся, як на організаційний оєередок відбудови української державності та як на точку опертя нашої реальної міждержавної політики. Отсєє політична концепція, яку можна тепер одиноко поставити на дневний порядок. В декларації Всеукраїнської Національної Ради до держав західної Європи, мусить тому в першу чергу бути підчеркнена необхідність самостійності Східної Галичини, бо лише через неї веде дорога до самостійної Соборної України. Тим кроком осудить також і перечеркне Рада ті акти офіційльних українських кол, а з окрема акт з 22. квітня 1920, якими нанесено таку необчислену шкоду соборній, всеукраїнській ідеї.

По полуничні промовляли: п. Слюсаренко (с. ф.) і Богун-Чудінов (укр. нар. партія). На внесок п. Базяка (с.-р.) заряджено тайність засідання й усунено зі салі гостей і представників усієї преси без виїмок.

Третий день.

Засідання відбувається явно від год. 11:30. Президія відчитує проект енунціяції до представників трьох західних великих держав. Принято її до відома при збереженню від голосування частини с. ф. і вибрано редакційну комісію. В дальшій дебаті приходить до голосу др. Осип Назарук (укр. рад. партія). Зміст промови:

Високий Зборе!

Коли я вдамся в полеміку з деякими шановними передбесідниками, то не на це, щоби їх засипаги аргументами або чим не будь понизити! Бо я хочу їх пе-

ко насти! І так прохаю розуміти всі думки мої, всі предложення мої! Передовсім стверджую, що тут перший раз маємо можність спокійно висказати свої думки. Бо на Трудовім Конгресі в Київі, де зійшлися представники Великої України й Галичини, не мож було зробити цого під гуком гармат.

Після річевих рефератів пп. М. Кушніра-Якименка й проф. Дністрянського вивязалася дискусія, яка обхопила все, що з українським народом було, єсть і буде, або може бути. І по цим трьом ділам поділю й я свої виводи.

Шановний пан Слюсаренко заявив, що Галичина ніколи не була політичним Піемонтом всієї України, а й тепер являється тільки її культурним Піемонтом; за те київський центр завше був Піемонтом соборної української державності, що мають доказувати часи творення обох українських державностей: княжої за Володимира Великого й козацької за Богдана Хмельницького.

На це відповідаю так: Поминаю факт, що культурні або релігійні Піемонти все і скрізь виказували сильну тенденцію, ставати й Піемонтами політичними, що доказує рівно добре історія Аттики й Риму, як німецької Пруссії з її фільософами і и. і и. А що до політичного Піемонту було з Галичиною якраз навпаки, як твердить шан. передбесідник. Правда, стара літопись пише під 981 роком: „Иде Володимиръ ко Ляхомъ и зая грады ихъ: Перешиль, Червень и иния города, яже по сей день суть подъ Русью.“ Однаке якраз це місце належить до найбільше темних і спірних в цілій історії України! А за те інші політично-соборницькі змагання наші, які ясно виступають в літописях, не лишають ніякого сумніву що до питання, хто був у більшій мірі збирачем і оборонцем соборної державності всіх земель України: її схід чи її захід! Чиж не приходив тричі в Київ з галицькими полками галицький князь Ярослав Осмомисл для наладнання там політичних відносин? Чиж не засідав у Київі двічі волинський князь Мстислав, батько Романа Великого — за допомогою галицького війська? Чиж не робив того самого пострах Литви і Половців — Роман, батько

нашого короля Даниля. князь галицько-волинський? Чи ж не прийшли наші полки аж з Перемишля й Галича в найтяжшу хвилю київського центра, щоби боронити його перед першою й найдужшою навалою Татар? І чи ж не вигинуло тоді 90% Галичан у битві над Калкою, про що свідчить київський літописець, кажучи: ледви що десятий з них вернув... І чи ж не застав другий прихід Татар за Батухана з'єдинену соборну Україну і то з'єдинену силами Галичини! Чи ж не було тоді в Київі намісника галицького князя Данила? І чи щойно тоді не упав Київ, коли вигинула в нім до ноги галицька залога абоєвода її Дмитро поранений на цілім тілі попав у руки Татар — по свідоцству київського літописця!...

Високий Зборе! Чи ж можна рівняти всі ці ясній недвозначні свідоцтва старих літописей наших про роль Галичини як Піемонту з — темним місцем про оден по-код Володимира? І чи можна йому надати перевагу над ясними доказами століть? Так! Галичина була і єсть якраз політичним Піемонтом всієї України, а тепер ще й культурним!

Приходимо до козацьких часів. Правдою єсть, що козаччина вродилася і виросла над Дніпром.. І правдою єсть, що з Диких Піль двигнув її (вихований в Галичині) великий гетьман Богдан! І правдою єсть, що він дійшов аж у Галичину тай навіть обягав двічі Львів. Але правдою єсть також, що він не здобув таємо гнізда польських паразітів, хоч міг! А чому не здобув, я скажу отверто: бо тільки ствертістю й щирістю зговоримося між собою. Великий гетьман Богдан тому не здобув Львова і тому серіозно не міг і- старатися прилучити Галичини, бо з його війську мали персвагу не люде з Галицького Піемонту в роді Морозенка (Ст. Мроздвицького з Теребовлі) і не люде з західною культурою в роді Кричевського Чарноти, Виговського, — тільки всякі степові „полковники“ й отамани“, які тяготіли в степі й яким більше затежало на тім, щоби присилувати Польщу до виплати залеглого жолду, ніж на українській самостійній державі! Те, що у війську великого гетьмана Богдана мало дер-

жавнотворчу й соборницьку думку, — походило з західної України! І воно перло його до боротьби проти Польщі за Галичину, за визволення українського народа „по Люблін і Вислу!“ На це мæмо безліч доказів своїх і чужих! Сам великий гетьман мусів стати викладником усєї своеї сили — й ходити на галицьку землю не для прилучення її до Великої України, тільки задля вимушення на Польщі лучших умов для козацької держави над Дніпром! Це болюча правда, але правда!

Зрештою — чи можливо собі ьочби подумати будову українсько-козацької державності за Богдана без попередної організаційної праці галицького гетьмана родом зпід Самбора — Петра Сагайдачного! І тих культурних сил, які він привів з Галичини!

Таким чином Західна Україна все була Піемонтом української державності — в політиці й людськім матеріалі! І все лилася кров Галичан за українську державну ідею, як і ллється на наших очах! Адже недавно наложила головою на Великій Україні стотисячна галицька армія! За що вона там погибла?! Не хочу казати, з чиеї вини. Щоби не роз'ятрювати присклепленої рани.

Лили свою кров і війська наддніпрянські на галицькій землі. Лили її недавно. Але за що? Аби не дати розбити Польщі, яка загарбала Галичину! Вониж уратували Польщу в битвах на галицькій землі і під Любліном! Чи це неправда?

Не во гнів і не як закиди підношу ці факти, тільки для вияснення тяжкої долі нашого народу!

Другий наддніпрянський промовець, Вп. президент цеї Високої Ради пан сенатор Шелухін твердив, що більший воріг нам Москва ніж Польща, бо 1. Москва має більшу гортанку, бо 2. вона може проковтнути аж 9 українських губерній а Польща тільки одну „губернію“ — Галичину... А якби Польща посунулася даліше, напр. до Дніпра й Одеси, тоді її населення творилоби 5-у частину...

Так ми опинилися в самім центрі проблему про міжнародне становище української державної справи, —

проблему, перед яким стояв і великий гетьман Богдан, на якого ви щойно пікликалися! Я безумовний самостійник і жадними аргументами не дам себе перевонати, що ми повинні зречися самостійної Української державності! Але коли хтось так ставить питання, то уважаю за відповідне навести кілька аргументів.

По перше: В політиці значіння людей і території не міриться метром, хоч і тут метер має своє значіння. По друге: Фактом є, що під тим більшим ворогом українська національна територія яка до часу його кормиги сягала кілька миль за Київ — поширалася втроє! І фактом є, що під гнетом того меншого ворога українська національна територія зменшилася на значнім просторі між Вислою й Сяном! І фактом, який всі оглядаємо, є — що той менший воріг нищить огнем і шибеницями наше найкраще племя Гуцулів, одно з найздібніших племен білої раси взагалі! І фактом є, що той менший воріг кольонізує ту галицьку, як ви кажете, „губернію“! А коли скольонізує її, возметься до нищення дальшої — губернії, вже при першій воєнній хуртовині. Бо де тут границя? І яка ріжниця між річками Збруч, Смотрич, Ушиця, Студениця, Мурахва? Може ви знаєте яку ріжницю? І час нам мати бодай стільки розуміння невмоловкої боротьби, кілько мав у 13-тім століттю старий степовий хан половецький, що казав до князів українських: „Сегодня от'яли нашу землу, а заутра отимуть вашу! Придите — побороните нас!“ А ми хочемо від вас тільки того, щоб ви — не шкодили нам!...

Я розумію наших братів знад Дніпра: вони воліли б мати до діла скорше з культурними Поляками ніж з напів Азіятами Москвинами. Це правда, що Поляки культурніші. І правда те, що боротьба з культурнішим ворогом приносить більше культурного надбання навіть побідженому ніж боротьба з ворогом менше культурним. А ще до того Польща менша ніж Московщина, як слушно каже пан сенатор. Але це якраз аргумент проти неї. Бо якби та Польща була велика як Мос-

ковщині або бодай така, що моглаби з Вашою допомогою зібрати всі українські землі поза Дон до Каспійського Моря і Гір Кавказу. — тоді й я бувби за взятим приклонником Польщі розуміється, не такої як тепер! Бо тоді знайшовсяб цілий український народ разом і мавби оден фронт, одного ворога й одно обличча! Але всі ви добре знаєте, що Польща такого діла доконати не в силі. Не в силі вже тому, що це річ в політиці неможлива й небувала: нищити одну частину народу а з другою частиною того винищуваного народу мати політичні пляни на дальшу мету . . . Цеж очевидний нонсенс, який удержанатись не може! А хто супроти цого веде польську політику, той сприяє двом гієнам, які розшарпати хочуть окрівавлене тіло українського народу! Це таке ясне як сонце!

Шан. п. сенатор закидає Галичанам, що злучилися з Денікіном. Питаю: Де єсть хочби оден політичний акт, на якім бувби підпис вже не галицького уряду, але хочби одного галицького політика? А за це, чиж нема явних політичних актів, підписаних великоукраїнським урядом так, що Польща досі визискує їх на шкоду найбільш нещасної української землі! Хоч як це нас болить, болить — як соборників, однаке не як закид підношу це. Бо ціль моя, спонукати направу блудів і про минуле згадую тільки на це, щоб говорити з вами про будуще в сієї України, говорити щиро й отверто! Галицька армія в тифозній горячці знайшла ще в собі тілько мужності й тільки політичного вироблення, що виразно сказала Денікінцям на письмі: „Про політику з вами навіть не говоримо! А йдемо до вас як ідуть люди, що конають від голоду, холоду й хоріб!“ Це заслугує тільки на подив. Бо нема на світі такого чоловіка, який не зрозумівби її болю і її кроку — серед такого злочинства Європи супроти нас! Закидають панове Слюсаренко й Шелухін, що хочемо домінуючого становища в політиці соборної України. Панове! Подивіться тільки на Президію, яку й ми вибирали! В ній на 5 крісел тільки одно займає Галичанин! Чи так виглядає домінування? Чей-же менше

ніж одного місця не можемо заняти! Бо як? Але правою єсть, що хочемо, щоби наша думка, наша лінія домінувала — хочемо не тому, що вона наша, тільки тому, що вона слушна! Цого хоче кожда група на світі! Ми переконуємо вас, аргументи даемо важкі, як олово! Переоконайте ви нас — ми переконані радо зійдемо на іншу лінію. Але хочемо ту лінію бачити і просимо бодай показати її нам! Ми вам конкретно і з доказами в руках показуємо свою лінію — правдиво українську й правдиво соборницьку!

Ось яке наше становище, згідне зі становищем українського народа Галичини від гори до споду, до останнього мужика-чорнороба: Визнаємо Київ центром України, яка має обійти всі українські землі від Кавказу до Сяну і Попгаду на федеративних основах! До часу скликання Всеукраїнських Установчих Зборів у Київі становить Галичина окрему державу в окремим урядом, військом і заграничним представництвом — відповідно до ухвали галицького парляменту в Станиславові з дня 3. січня 1919. Це воля українського народа Галичини. Під Польщу йти не хочемо — під жадними умовами й за ніяку ціну, ні тимчасово, ні тепер, ні ніколи! Стверджуємо, що на цім становищі стоїть галицький уряд, який в тій справі зasadничій являється безумовним висловом волі всого нашого народу і всіх кляс його без виїмку! Ми соборники все були, є й будемо на федеративній основі земель України! Як мала частинка її не можемо в ній домінувати й не хочемо! Навпаки! Ніхто більше ніж ми не буде радий з того, коли нарешті скінчиться можність галицького піемонтенства навіть на культурнім полі! Знаємо, що з хвилею створення соборної української держави скінчиться можність нашої як ви кажете домінуючої ролі! Знаємо, що дні й години тої нашої ролі вже пораховані — і тішимися тим. (Олески Галичани). І щиро працюватимемо, щоби це як найскорше наступило, як щиро працювали досі і як щиро за цю ідею лила свою кров галицька геройська армія, яка лежить в могилах на Великій Україні!

Це наша лінія — ясна і виразна від початку до кінця! А тепер домагання наші до Вас — так само ясні: П'редкладаємо Вам Ваші векселі — ті договори, які підписано в Варшаві Вашим іменем і хоч не з Вашої волі, але — з нашої шкоди! А ця наша шкода це й Ваша шкода! Бо ми стоїмо на соборницькій лінії, ми її центр і її Піемонт — навіть у Вашім переконанню Піемонт!

Домагаємося від Вас заперечення тих договорів — все одно, в якій формі Ви це згодитеся зробити! Таким чином перечеркнете шкоду, заподіяну галицькому, хай і культурному, Піемонтови. Ваші товариші й брати, які знаходяться в руках Польщі, не можуть відповісти за Ваш крок. Інтернованому в Польщі урядови УНР. не можете пошкодити, бо він дійшов уже до місця, де дальнє йти нікуди, хиба головою в стіну; становища його в Польщі понизити не можете, бо нікуди йому вже дальнє понижатися. Це ви всі добре знаєте! І ще єсть оден аргумент за таким кроком Вашим: тут час і пора і потріба заняти прінціп'яльне становище! Тут місце на прінціпіяльність, про яку так часто і так багато говорите! Бо прінціпом є сущільність усіх земель українського народу, яких нікому роздаровувати не вільно.

Ми, як частина всеукраїнської громадянської інстітуції, не мішаемося в державні справи наддніпрянської України. Ale як такі, що змагаємо до ідеалу Соборної України, можемо й мæємо обовязок, висказати свободно свою опінію в справі кожного з урядів тойж України — таксамо широко, як просимо Вас, висказатися що до галицького уряду! Отож наша опінія єсть, що потрібні у вашім уряді зміни — як з внутрішніх так і міжнародніх причин! Не хочу вказувати на особи! Бо не в особах річ, а в політичній лінії і в можности консолідації наших політичних сил. Не треба забувати й про опінію світа! Тут уважаю за відповідне, згадати прикру справу погромів. Я переконаний, що серед хаосу на сході навіть Наполеон не бувби в силі перешкодити убийствам невинних і спокійних людей. Однаке факт єсть фактом, що опінія за границею вяже погроми з

іменем деяких людей, що шкодить нашій державній ідеї. З цим треба рахуватися і з цого треба також витягнути послідовності в нашім державнім інтересі.

Вкінци приходимо до найбільш дразливої справи більшевизму. Хочби мене мав зустріти закид, що посуговуюся за далеко, мушу сказати що думаю. Передовсім стверджую, що навіть Українська Комуністична Партія уважає теперішній стан на Україні московською окупацією. А що моїм ідеалом єсть дійсна українська держава, отож я не можу бути приклонником жадної окупації. Але мимо того перестерігаю перед необдуманими кроками проти більшевицької сили. Навіть буржуазні російські партії попращалися вже з думкою про інтервенцію. І за що малиб інтервеніювати ми? Чи визнано дісі який небудь український уряд? Чи припинила Антанта бодай нелюдське винищування українського народу в Польщі, яка зовсім залежна від Антанти? Чи за три роки боротьби одержав знаменитий український жовнір одну пачку ліків, одну сорочку від богатого заходу? А той захід заосмотрив цілий ряд білогвардейських армій, більшість яких торби січки не варта! Я маю переконання, що навіть якби це сталося і навіть якби рушили проти більшевиків широким фронтом від північних границь Польщі аж до полудневих границь Румунії, — то й тоді Польща тільки маркувалаб війну; щоби пустити більшевицьку силу на винищенння нас у Галичині!

Як Галичанин мушу ствердити, що більшевицька влада визнала самостійність тої української території і то визнала її без огляду на форму правління, як визнала Латвію і Литву! Говориться про більшевицьку офензиву. Деж увільнення Галичини з польської тюрми Антантою? Адже шляхи на сході будуть сухі вже за 2 місяці! А ще певніше зросте за ті два місяці дорожнеча у всіх краях Європи. Що значить дорожнеча для нас, це відомо.

Події великої ваги щойно назривають. І серед тих назриваючих подій маємо тільки одну ясну точку: факт, що на цілій Україні від Кавказу по Сян постійно росте

національне освідомлення наших мас і бажання своєї незалежної держави! Всеукраїнська Національна Рада як вислів з'організованої опінії громадянства Соборної України повинна задержати свою організацію аж до часу, коли матимемо можність зібрати в Київі офіційальну українську конституанту! (О п л е с к и).

Промовецеь стверджує, що наше поєзуміння з Румунією можливе, та що з Чехією можемо в будуччині виступати як природні союзники подібно як з прибалтійськими державами. Без того наступить смерть тих держав через удушення. Вкінці реасумує по пунктам вислід дотеперішньої дебати.

Четвертий день.

О год. 11·45 отворив засідання сен. Шелухін. Провід обняв ген. Греків. Принято дневний порядок: Звіт трьох комісій — політичної, регулямінової і мандатової.

Ad 1. Звіт виголосив п. Лотоцький (с.-ф). Секретар комісії п. Жук (нар. парт.) відчитав проект резолюції. Вивязалася жива дискусія. Резолюції принято в зasadі.

Пополудневе засідання почалося о год. 4. П. Жук відчитав проект відозви до українського народу. По дискусії принято її в зasadі.

Ad 2. Референт регулямінової комісії проф. др. Дністрянський предложив відіслати без читання оден проект регуляміну до Комітету. По дуже живій дискусії внесення принято.

Ad 3. П. Кривецький (с.-с.) іменем мандатової комісії вносить признати Укр. Жін. Союзови 2 місця в Вик. Комітеті. По довшій дебаті внесення ухвалено з тим, що в Раді збільшується

Укр. Жін. Союзови число місць з 3 на 5. Справу селянсько-радикальної партії полагоджено так, що при евентуальнім збільшенню загального числа мандатів західно-української територіяльної групи Рада може збільшити число мандатів тій партії, при чім малобути відповідно прибільшене число мандатів української радикальної партії. З боку право-регулямінового і статутового надзвичайно трудну справу групи соціалістів-самостійників полагоджено в той спосіб, що на рішуче жадання всіх інших соціалістів-самостійників відкинено домагання тої групи дати їм два місця в Раді й одно в Вик. Комітеті. За відкіненням голосувала крім офіційального представництва с.-с., ціла зах. українська територіяльна група, а то головно з причин партійної дисципліни. Проти відкінення промовляли всі бесідники інших наддніпрянських партій. При голосуванню частина наддніпрянських представників здержалася.

Засідання замкнено о год. 945 з тим, що комісії працювати мають дальше, а Сесія остає формально не замкнена.

Примітка: В резолюціях стверджує Всеукраїнська Національна Рада одноголосно, що вона іменем українського народу противиться роздаровуванню українських земель і всяким окупаціям чужинців. Єсть це значний успіх консолідації українських партій з обох боків Збруча.

Постанови Всеукраїнської Національної Ради

**прийняті на першій сесії Загальних Зборів Ради
12. лютого 1921. року.**

Всеукраїнська Національна Рада, заслухавши дня 1. лютого 1921. року доклади Виконавчого Комітету Ради про становище української державної справи, в звязку з міжнародним становищем, й перевівши в днях 2, 3, 4 і 12. лютого 1921. року дебату по основним питанням національно-державного життя, приймає в основу своєї політики, як розвинення своєї платформи, ось такі постанови:

I. Правно-державне становище українських земель.

а) Українська Народня Республіка.

Україна на основі Переяславського договору з 1654. року з московським царем ніколи *de jure* не представляла бути незалежною державою а фактично була цього позбавлена одностороннimi актами зі сторони московських царів на протязі XVIII. століття шляхом насильства.

По розпаді колишньої російської імперії Україна - волею українського народу через Українську Центральну Раду відновила на основі своїх історичних державних прав та принципу самовизначення народів свою державність і проголосила себе універзалами Ради з дня 7(20). падіння 1917. року і 9(22). січня 1918. року сувереною, незалежною Українською Народною Республікою.

б) Західно-Українська Республіка.

По розпаді колишньої Австро-Угорської монархії, західні українські землі, що входили в її склад, оголосили себе через Українську Національну Раду, рішенням з дня 19. жовтня 1918. року незалежною Західно-Українською Республікою відновляючи своє старе державне право колишньої галицької держави.

в) Зєдинення Західно-Української Республіки з Українською Народною Республікою.

Ухвалою Української Національної Ради з дня 3. січня 1919. р. в Станиславові проголошено зєдинення Західно-Української Республіки з Українською Народною Республікою.

Цей акт стверджено також осібною постановою Всеукраїнського Трудового Конгресу дnia 22. січня 1919. року у Київі та законом того ж Конгресу з дня 28. січня 1919. року про тимчасовий устрій Української Народної Республіки.

При цім прийнято застереження Української Національної Ради з дня 3. січня 1919. року про державні права Західно-Української Республ. до часу вирішення справи злуки Всеукраїнськими Установчими Зборами.

Незалежно під цього козацькі республіки Дону і Кубані, заселені в переважній або значній часті Українцями, заявлялись за Союзом з Україною та були Україною взаємно визнані.

Констатуючи отсє правно-державне становище українських земель, Всеукраїнська Національна Рада заявляє, що ідеалом українського народу в зєдинення всіх українських земель в одній суверенній соборній державі, розуміючи соборність як спілку держав на певних державно-правних умовах.

ІІ. Міжнародне становище й українська справа.

З огляду на те:

1. що висунуті світовою війною, російською революцією і розпадом російської та австро-угорської мо-

нархій національно-державні проблеми ще досі в переважній частині не залагоджені;

2. що прилучення до новоутворених, відповідно територіально збільшених, існувавших перед тим держав чужих національно території, не скріпляючи внутрі тих держав, творить зародки не тільки внутрішніх заколотів в тих державах, але й оружних конфліктів в міжнароднім масштабі;

3. що держави антанти, непротивлячись імперіяльзмові деяких новоутворених держав, в осібна Польщі, стали в суперечність до проголошених ними самими принципів самоозначення і національної єдності поневолених народів;

4. що таким своїм поступованням держави антанти, в узділ яким припало ліквідувати світову війну і політичну карту Європи на основі самоозначення народів перемінити, не тільки не повискали симпатій цілого ряду народів Сходу Європи, але й викликали більше або менше невдоволення певних кол власної суспільності; —

— Всеукраїнська Національна Рада уважає, що непевний стан річей на Сході Європи, який може перенестись і на цілу Європу, в наслідку дотеперішньої хибної політики держав антанти та спроневірення ними в ряді випадків принципу самоозначення і національної єдності народів.

Оцінюючи так міжнародне становище, Всеукраїнська Національна Рада разом з тим уважає, що цей стан річей містить в собі обективні можливості, що українська державна справа буде висунена на чоло міжнародної політики, як головна національно-державна проблема Сходу Європи.

III. Спроби реставрації Росії.

З огляду на те:

1. що російське громадянство взагалі, а спеціально московські більшевики, ці спадкоємці російського велико-державства, не можуть примиритися з фактом розпаду Росії і під ріжними претекстами розпочали військові інвазії на новоутворені держави, а Україну це вже втретє

безуспішно намагаються окупувати і поневолиги та до
єдиної Росії втілити;

2. що держави Антанти, не зрозумівши в свій час
цілком природного розпаду колишньої Росії і поступового
значіння цього факту, на протязі 1919 — 1920 років ро-
били проби під претекстом повалення більшевицької
влади, відбудувати єдину Росію, спомагаючи реставратор-
ські заходи російської реакції на чолі з Колчаком,
Денікіним і Врангелем і відмовляючи всякої помочі Укра-
їнцям в обороні своєї державності.

Всеукраїнська Національна Рада уважає намагання
і московських більшевиків і російської реакції та інших
напрямків російських імперіялістів до відбудови колиш-
ньої Росії противними свободі і самоозначеню народів,
а політику держав антанти в справах бувшої Росії хи-
бою, бо дотеперішнім результатом тої політики було
лишень скріплення московського більшевизму в нутрі і
на вні та обезсилення української національної армії, яка
єдина головно ставила досі фактичний опір поширенню
більшевизму поза дотеперішні його межі.

Колишня Російська Імперія, розпавшись в 1917.
році наряд поодиноких національних держав, в наслідок
своєї імперіялістичної політики та внутрішнього центра-
лістичного укладу, як також через економічні протилеж-
ності поміж поодинокими територіями та вікову націо-
нальну політику гноблення народніх мас і цілих народів,
— нині на завжди перестала існувати і ніякі сили вже
не можуть її відбудувати.

Всеукраїнська Національна Рада вважає цей роз-
пад Російської Імперії цілком природним і відповідаючим
інтересам поступу та розвою культури і господарських
сил народів Сходу і цілої Європи.

IV. Проти польського імперіялізму.

Відновивши в 1918. році після вікової неволі свою
державність, Польща негайно виявила свої імперіялістичні
тенденції і користуючись ласкою деяких держав ан-
танти, почала робити спроби поширити свої кордони
поза свої етнографічні межі.

Польща не визнала факту утворення державності на українських землях колишньої австро-угорської монархії і розпочала війну проти Західно-Української Республіки.

Галицька Армія героїчно боронила свою батьківщину, поки не були кинуті проти неї ворганізовані й озброєні антантою дивізії Галера, що й вирішило боротьбу. Армія Західної України, позбавлена зброї й амуніції, примушена була покинути Галичину, щоб взяти активну участь в боротьбі за волю Великої України.

Мирова Конференція держав антанти дозволила Польщі постановами з дня 25. червня і 11. липня 1919. року вести військові операції в Галичині аж до Збруча, нібито проти більшевиків, що привело до окупації Східної Галичини.

При цім держави Антанти зробили застереження, що в будуччині доля Східної Галичини буде вирішена на основі самовизначення населення, отже справа державної принадлежності цього краю стала для них отвореною, а зверхні права над цею областю колишньої Австрії застерегли ті держави собі.

Між тим Польща почала поводитись у Галичині як в неподільній частині своєї держави касуючи краєві установи, переводячи зміни в правно-державнім і адміністраційнім устрою краю, жорстоко переслідуючи українське населення, вірне своїй народності й українській державності.

Констатуючи отсей фактичний стан річей, Всеукраїнська Національна Рада заявляє:

1. що український народ претенсій Польщі до Східної Галичини і інших українських земель ніколи не признавав і не признає;

2. що населення українських країв бувшої австро-угорської монархії вже самоозначило себе, проголошенням дня 19. жовтня 1916. року власної держави, — та

3. жадає щоби держави антанти, як зверхники державних прав Галичини, усунули з цього краю оку-

паційну польську владу й уможливили населенню зреалізувати фактично своє право самовизначення.

V. Про Союз між Польщею й Урядом Української Народної Республіки.

В важких обставинах, коли Велику Україну поневолила Совітська Росія, Галичину окупувала Польща а боротьба на три фронти — проти більшевиків, Депікіна і Польщі — скінчилася невдачою, керовники Української Народної Республіки почали шукати спільніків проти головного свого ворога — московських імперіалістів і заключили з Польщею в квітні 1920 року певний союз для спільної боротьби проти Совітської Росії.

Ця політична комбінація скінчилася однаке повною нездачею, а то тим більше, що Польща, використавши тяжке положення уряду Української Народної Республіки, прилучила до своєї держави значні українські території і узискала інші користі.

В рішучу хвилину Польща, використавши для себе українську військову силу, не додержала умов договору і пішла на мирові переговори з Совітською Росією, без участі уряду Української Народної Республіки, та визнала інсценізовану Москвою совітську владу на Україні.

Всеукраїнська Національна Рада заявляє, що за договори уряду Української Народної Республіки з Польщею, якими визначено між іншим границі між Польщею і Україною, український народ не може прийняти на себе ніякої відвічальності.

VI. Про політику держав антанти супроти Совітської Росії.

Московські більшевики, використавши всякі помилки антанти в їх політиці, вийшли переможцями не тільки на Сході Європи, але встигли поширити в значних розмірах свій вплив також на внутрішнє життя держав Європи та Азії.

Держави антанти, сконстатувавши неможливість шляхом інтервенцій повалити більшевицьку владу в Росії та з причини внутрішньої політичної і економічної кризи,

примушені нині стати на шлях самооборони і уstanовлення миру з совітською Росією.

Всеукраїнська Національна Рада однаке переконана, що всякі спроби установити мир на Сході Європи, доки там панують московські більшевики, не дадуть ніяких результатів, що військові операції припинилися там лише тимчасово, та стве джує, що український народ не припинив своєї боротьби за визволення, противно, ще з більшою силою ніж досі веде боротьбу оружними повстаннями проти чужинців окупантів.

Доки панують на Сході Європи московські більшевики, не буде політичного спокою в цілій Європі, а зруйноване війною народне господарство неможливо налагодити без правильних торговельних зносин зі Східною Європою, чому на перешкоді стоїть власне більшевицька політична й економічна система.

Всеукраїнська Національна Рада при цім стверджує, що український народ прагне миру і добрих відносин з сусіднimi народами, основаних на взаїмнім не-втручанню у внутрішні діла та пошануванню принципу самоозначення народів, але цьому стоять на перешкоді імперіялістичні змагання Росії і Польщі.

VII. Про більшевицьку окупацію Великої України.

З огляду на те, що Совітська Росія, бажаючи тільки за допомогою того Уряду, який тримається на Україні за всяку ціну утримати Україну в своїх руках на становищі кольонії, щоби експлоатувати її великі багатства, як то було за царських часів, робить спроби перед опінією Європи, а особливо робітництвом, оправдати окупацію українських земель тим, що проголосила Україну суверенною радянською соціялістичною республікою, сподіваючись цим сфальшувати опінію світу, яка ще не зовсім поінформована про відносини на Сході Європи, —

Всеукраїнська Національна Рада стверджує:

1. що уряд Радянської України ніколи не був обраний українським народом, лише силою накинений українському населенню Москвою і зложений в чужинців;

2. що український варод безліч разів робив велике повстання проти цього уряду і його системи та продовжує дальше цю свою боротьбу;

3. що українські політичні партії твердо стоять на ґрунті суверенної України з демократичним урядом;

4. що навіть українські комуністи завше були і нині є проти російської окупаційної армії та терору, —

через те Всеукраїнська Національна Рада отсім заявляє, що всякі договори, підписані цим урядом в імені України і про Україну, з ким би не було і про що не було-б, вважає недійсними, позбавленими законності і Україну та її народ не обовязуючими.

VIII. Держави антанти і самоозначення народів в Росії.

Констатуючи факт що держави Антанти, призначивши *de jure* деякі нові держави на території колишньої Росії, на своїй конференції в Парижі в січні 1921. р., цим самим признали факт розпаду Росії і стають на правильний шлях в своїй політиці на Сході Європи, та уважаючи, що тільки визнання всіх новоутворених держав на території бувшої Росії може стати базою для уstanовлення там миру, — Всеукраїнська Національна Рада сподівається, що держави антанти признають самостійну державність українського народу та допоможуть йому установити на своїх землях демократичний республіканський лад на основі парламентаризму й організувати національну владу, яка забезпечилаб йому національно-культурний розвиток та його соціально-економічні інтереси.

IX. Українські державні центри.

Зважаючи на те, що в процесі боротьби українського народу за свою волю та державність на українських землях утворилося три державні центри: У.Н. Республікі, Галичини і Кубані, що міжнародне становище їх гонсім неоднакове, а відносини з сусідами у них дуже складні, —

Всеукраїнська Національна Рада визнає доцільним, щоби кожний український державний центр автономно провадив в нинішніх умовах боротьбу свою за державність, не втручуючись один в компетенцію другого, але керуючись ідеалом національної єдності і соборної державності.

Х. Завдання Всеукраїнської Національної Ради.

Будучи ідейним національно-тромадянським центром, Всеукраїнська Національна Рада ставить своїм завданням допомагати усім українським державним територіям в їх боротьбі, впливаючи на кожний державний центр в напрямі платформи Ради до можливої згоди між ними, щоб під час остаточного вирішення східно-европейської проблеми всі три державні центри одночасно і з однаковими вимогами виступили перед рішуючими чинниками в обороні наших безспорних і справедливих національно-державних прав.

Констатуючи героїам нашої національної армії, яка в неможливо тяжких умовах провадила боротьбу з усіми ворогами суверенности України, і вірність широких мас народу своїй народності і власній державності, про яку свідчать безпереривні протибільшевицькі повстання, та орієнтуючись тільки на власні сили свого народу, Всеукраїнська Національна Рада поробить всякі заходи, щоби по своїм силам і розумінню допомогти народові в його боротьбі та прискорити час його визволення з тяжкої неволі, а нашому краєви забезпечити можливість нормального державного розвитку.

Статистичний огляд України.

Стан суцільної етнографічної території України при початку світової війни.

I. Західна Україна (Галичина і. т. д.)

Простір 75000 км² Населення 6,479000. З того Українців 4797000 (74,0 проц.), Жидів 812000 (12,5 проц.), Поляків 686000 (10,6 проц.), Німців 81000 (1,3 проц.), Мадярів 33000 (0,5 проц.), Румунів 32000 (0,5 проц.), Словаків 13000 (0,2 проц.).

З того сама Східна Галичина має простору 55000 км² Населення 5,450000, Українців 4,055000 (74,4 проц.), Жидів 670000 (12,3 проц.), Поляків 659000 (12,1 проц.), Німців 65000 (1,2 проц.).

Для порівнання:

Держава	Простір км. ²	Населення
Бельгія	29.000	7,751.000
Нідерландія	34.000	6,449.000
Португалія	92.000	5,960.000
Швеція	448.000	5,713.000
Болгарія	114.000	4,712.000
Греція	120.000	4,699.000
Сербія	87.000	4,490.000
Швайцарія	41.000	3,765.000
Данія	39.000	2,902.000
Норвегія	323.000	2,392.000

Важніші міста Західної України.

Львів (234 тис. мешк.), Чернівці (93 т. м.), Перемишль (59 т. м.), Коломия (45 т. м.), Дрогобич (39 т. м.), Тернопіль (35 т. м.), Станислав (34 т. м.), Ярослав (29 т. м.), Кнігинин село (22 т. м.), Самбір (21 т. м.), Сигот (21 т. м.),

Броди (18 т. м.), Ужгород (17 т. м.), Мункачево (17 т. м.),
 Іорислав (15 т. м.), Бучач (14 т. м.), Берегове (13 т. м.), Золочів (13 т. м.),
 Городок (13 т. м.), Бережани (13 т. м.), Снятин (12 т. м.),
 Сокаль (12 т. м.), Замарстинів (12. т. м.),
 Тустановичі (12 т. м.), Городенка (11 т. м.), Сянк (11 т. м.),
 Турка (11 т. м.), Рава (11 т. м.), Яворів (10 т. м.), Камінка
 Волоська (10 т. м.), Збараж (10 т. м.), Тисмениця
 (10 т. м.), Галич (6 т. м.).

ІІ. Соборна Україна (Західна, Східна, Кубанщина).

Простір: 1,056.000 км², Населення 54,690.000 м.

З того:

Українці в	38,671.000	=	70,7	проц.
Москвинів	7,678.000	=	14,0	"
Жидів	3,904.000	=	7,1	"
Поляків	1,430.000	=	2,6	"
Німців	985. 00	=	1,8	"
Турко-Монголів	610.000	=	1,1	"
Румунів	465.000	=	0,8	"
Болгарів	196.000	=	0,4	"
Греків	140.000	=	0,2	"
Кавказців	112.000	=	0,2	"
Вірменів	59.000	=	0,1	"
Чехословаків	52.000	=	0,1	"

Інших (Білорусинів, Мадярів, Циганів, західно-євр. народів) 378.000 = 0,4 проц.

Для порівнання:

	Простір км квадр.	Населення
Давна евр. Росія	5 452.090	144,344.000
" Німеччина	548.000	64,926.000
" Австро-Угорщина . . .	677.000	51,390.000
" Великобританія . . .	318.000	45 623.000
" Франція	536.000	39,602.000
" Італія	27.000	35,598.000

Важніші міста Соборної України. (Пристані*).

Київ (626 тис. мешк.), Одеса* (631 т. м.), Харків (250

„Український Прапор“

виходить раз на тиждень,
Передплата виносить в Австрії:

без достави	з поштовою
місячно	пересилкою
K. 16.—	18.—

За границею:

в Чехо-Словаччині: чеських	піврічно річно
K. 20.— 40.—	
в Юго-Славії: югосл.	K. 28.— 66.—
в Німеччині:	Mk. 12.— 24.—
в Краях латинської Унії .	Frs. 5.— 10.—
в Англії.	sh. 4.— 8.—
в Америці	S 1.— 2.—

Ціна одного примірника K. 4.

Адреса Управи часопису:
Wien, VIII. Lange Gasse 5. Parterre.

10. Die ostgalizische Frage, Information über den jetzigen staatsrechtlichen und internationalen Stand, Віденський 1920, ст. 16. 8°, також у мовах французькій і англійській.
11. Українська школа в польськім ярмі в Східній Галичині, Віденський 1921, ст. 30. 16°.
12. Др. Осип Назарук: Рік на Великій Україні, спомини з української революції, Віденський 1920, ст. 342. 16°.
13. Др. Лука Мишуга: Похід українських військ на Київ (Серпень 1919), Віденський 1920 ст. 27. 16°.
14. Осип Левицький: Галицька Армія на Великій Україні. Спомини. Віденський 1921, ст. 194. 16°.
15. Др. Ілько Цьокан: Від Денікіна до більшевиків, фрагмент споминів з Радянської України, Віденський 1921, ст. 19. 16°.
16. Перша Сесія Всеукраїнської Національної Ради, — Віденський 1921, ст. 36. 16°.
17. Евген Зиблікевич: Зі споминів Січовика, Віденський 1921, ст. 16. 16°.

